

The Solid Waste Management Behavior Model of Minorities Phetchaburi Province

Nichapa Muenphukdee¹

Received	Reviewed	Revised	Accepted
19/04/2563	19/04/2563	20/04/2563	21/04/2563

Abstract

The purposes of this research were (1) to describe the solid waste management affective factors participation of minority (Karen) (2) to compare the success of environmental participation of minority (Karen), Phetchaburi province, 3) to verify the correlation between critical success factor (4) to explored behavior model of Solid Waste Management of minorities Phetchaburi Province. This was mixed research, consist of a qualitative approach; documentary analysis, participatory observation, in-depth interview key informants were the headman, village health volunteer, subdistrict administration officer spiritual leader and environmental protection volunteer network, etc. The data analysis employed content analysis and interpretation. Quantitative approach 181 villagers were stratified sampling. Data collection tools were questionnaire, meanwhile descriptive statistics; percentage mean standard deviation (S.D), inferential statistics were t-test, Pearson correlation, and Multiple Regression analysis. The findings revealed that; (1) The success of critical success factor was high. ($\bar{x} = 4.2$). (2) There was not any difference among respond attitudes toward the success of critical factors. (3) There was a positive significant correlation between critical factors and success at a 0.01 statistical level. (4) Critical success factor would explain forecasted the success of solid waste management behavior at 44 percent

Keywords: Success Solid Waste Management Behavior Karen Minority

¹ M.P.A. Students of College of Management Innovation, Rajamangala University of Technology
Rattanakosin, E-mail: nicha.nicham@gmail.com

รูปแบบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดเพชรบุรี

ณิชภา หมื่นภักดี¹

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่ออธิบายการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี (2) เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยกับความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี (4) เพื่อหารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลป่าเต็ง ผู้นำทางจิตวิญญาณ และประธานเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวบรวมข้อมูลเพื่อสรุปและวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ปริมาณดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านป่าเต็งใต้ ตำบลป่าเต็งใต้ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 181 คน ครัวเรือน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคม (SPSS) ใช้สถิติเชิงบรรยายวิเคราะห์ข้อมูล ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสมการถดถอยอย่างง่าย ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัย พบว่า (1) ค่าเฉลี่ยความสำเร็จด้านการจัดการขยะมูลฝอยกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 4.2 ($\bar{X}=4.2$) อยู่ในระดับมาก (2) ความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยจากความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน (3) ความรู้และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (4) ความสำเร็จการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี เท่ากับ ร้อยละ 44

คำสำคัญ ความสำเร็จ พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยง

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

บทนำ

ปัจจุบันขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลกที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยต้องประสบปัญหา อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีการประดิษฐ์ และพัฒนา เทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์มากขึ้น ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงเป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร คริวเรือน และสารเคมีอันตราย ก่อให้เกิดขยะเศษสิ่งของเหลือใช้มีปริมาณมากขึ้น ในทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาขยะรุนแรงขึ้น และ “ทศวรรษแห่งการพัฒนา” ปัญหาจากของเหลือทิ้ง เป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติขยะมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การจัดการขยะตกค้างยังไม่ได้รับการแก้ไข และการบริหารจัดการยังไม่ถูกหลักวิชาการเท่าที่ควร (Nicha Buranasingha, 2015 : 1) ปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทย พบว่า มีหลายองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล เช่น การคัดแยกวัสดุจากขยะมูลฝอย ก่อนที่จะนำไปกำจัดขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการกับขยะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดด้วย ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ที่เกิดจากการนำวัสดุที่แยกออกมานั้นไปจำหน่ายได้ด้วย ซึ่งวิธีการคัดแยกขยะที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือการคัดแยกจากแหล่งกำเนิดของขยะนั่นเอง เพราะทำได้ง่ายค่าใช้จ่ายน้อยเพียงให้แต่ละบ้านจัดการภาระขยะแยกกันไว้แต่ละส่วน ซึ่งนอกจากจะเป็นการกำจัดขยะโดยตรงแล้วยังเป็นการฝึกฝนหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทิ้งขยะของประชาชนให้เป็นที่เป็นทางอีกด้วย (Nattawadee Sukchuy, 2015 : 1-2)

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของพื้นที่ เนื่องจากชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ จึงไม่ทราบแนวทางการจัดการขยะที่เป็นไปตามตามหลักวิชาการ และขยะส่วนใหญ่จะเป็นขยะเปียกจากการประกอบอาหาร และการประกอบอาชีพเกษตร โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลป่าเต็งรับผิดชอบในการเก็บขนขยะจากชนกลุ่มน้อย (kanlaya Homket, 2005 : 105) ซึ่งประเด็นด้านทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและตอบร่วมตอบโต้ สร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจในข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ทั้งในแง่กฎหมาย นโยบาย แนวคิด บริบทในการจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงวิชาการอันสอดคล้องตามสิทธิของชุมชนและชนกลุ่มน้อย มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมและความสามารถเข้าถึงการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ โดยจะต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) จึงจะสามารถกำหนดรูปแบบในการมีส่วนร่วมของการจัดการขยะมูลฝอยของกะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าเต็งได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และไม่รบกวนวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) และเป็นไปตามหลัก

วิชาการ อันส่งผลให้เกิดรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการขยะของ
ชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี อย่างเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ใน
จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร
2. ความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย
(กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างไร
3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยกับความสำเร็จ
ของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยในของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ใน
จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร
4. รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย
(กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัด
เพชรบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอย
ของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยกับ
ความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย
(กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อหารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย
(กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 : ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย
(กะเหรี่ยง) อยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 2 : ความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอย
ของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความ
แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 : ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยกับความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สมมติฐานที่ 4 : ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 2535 (Government gazette.1992) ในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า สิ่งแวดล้อม โดยสากลแล้วว่าสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งที่เป็นสสารและพลังงานรวมทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอโดยมนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการดำรงชีวิตและเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลดน้อย

Office of Environmental Policy and Planning (1992) ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่า หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น

Department of Environmental Quality Promotion (1992) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมทั้งที่เป็นรูปธรรม (สามารถจับต้องและมองเห็นได้) และนามธรรม (ตัวอย่างเช่นวัฒนธรรมแบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวข้องถึงกัน เป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่ง อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันไปทั้งระบบ นอกจากนี้ยังมีการนิยามความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อมจากนักวิชาการและงานวิจัยที่อ้างอิงคำนิยามที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

Kovit Puang-ngam (2010 : 127) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติงาน ประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน

Mathurada Srirat (2019) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจวางแผน ปฏิบัติงาน และการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างมีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ประสบ ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

Department of Environmental Quality Promotion (1999) จำแนกขยะมูลฝอยออกเป็นหลายประเภทตามลักษณะของการจำแนกขยะในแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. จำแนกโดยใช้ลักษณะทางด้านเคมี โดยแบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

1.1 ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้ เช่น เศษไม้ ใบหญ้า พลาสติก กระดาษ ผ้า สิ่งทอ ยาง ฯลฯ

1.2 ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ไม่ได้ ได้แก่เศษโลหะ หิน เหล็ก แก้ว กระจก เปลือกหอย ฯลฯ

1.3 ขยะมูลฝอยที่ไม่เป็นพิษหรือขยะมูลฝอยทั่วไป ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่เกิดจากบ้านเรือน ร้านค้า เช่น พวกเศษอาหาร กระดาษ พลาสติก เปลือกและใบไม้ เป็นต้น

1.4 ขยะมูลฝอยที่เป็นพิษ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของมนุษย์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้แก่ ของเสียที่มีส่วนประกอบของสารอันตรายหรือของเสียที่มีฤทธิ์กัดกร่อน หรือติดไฟได้ง่าย หรือมีเชื้อโรค ติดต่อบะปนอยู่ เช่น ซากถ่านไฟฉาย ซากแบตเตอรี่รี ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์ กากสารเคมี สำลี และผ้าพันแผลจากโรงพยาบาล เป็นต้น

2. จำแนกตามลักษณะของส่วนประกอบของขยะมูลฝอย มีประเภทต่าง ๆ ดังนี้

2.1 กระดาษ กุ้งกระดาษ กล่อง ลัง เศษกระดาษจากสำนักงาน

2.2 พลาสติก มีความทนทานต่อการทำลายได้สูง วัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก เช่น ภาชนะ ของเด็กเล่น ของใช้

2.3 แก้ว วัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากแก้ว เช่น ขวด หลอดไฟ เศษกระจก ฯลฯ

2.4 เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ซึ่งเป็นสารประกอบอินทรีย์ ย่อยสลายได้ง่าย เป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ขยะเกิดกลิ่นเหม็น ส่งกลิ่นรบกวนหากไม่มีการเก็บขนออกจากแหล่งทิ้งทุกวัน

2.5 ผ้าสิ่งทอต่าง ๆ ที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติ และใยสังเคราะห์ เช่น ผ้าไนลอน ผ้าขนสัตว์ผ้าลินิน ผ้าฝ้าย

2.6 ยางและหนัง เช่น รองเท้า กระเป๋า ลูกฟุตบอล

2.7 ไม้เศษเฟอร์นิเจอร์ โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ

2.8 ก้อนหิน เศษกระเบื้อง กระจก และเปลือกหอย พวกนี้ไม่เน่าเปื่อย พบมากในแหล่งก่อสร้างตึกที่ทุบทิ้ง

2.9 โลหะต่าง ๆ เช่น กระจบอง ลวด สายไฟ ตะปู และวัสดุอื่น ๆ ที่ไม่อาจจัดกลุ่มได้

3. จำแนกตามลักษณะประเภทขยะ ขยะมูลฝอยเปียก ได้แก่ พวกเศษอาหาร เศษพืช เปลือกผลไม้ อินทรีย์วัตถุที่สามารถย่อยสลายเน่าเปื่อยง่ายมีความชื้นสูง และส่งกลิ่นเหม็นได้รวดเร็ว มูลฝอยแห้ง ได้แก่ พวกเศษกระดาษ เศษผ้า แก้ว โลหะ ไม้ พลาสติก ยาง ฯลฯ ขยะมูลฝอย ชนิดนี้จะมีทั้งที่เผาไหม้ได้ และเผาไหม้ไม่ได้ขยะแห้งเป็นขยะมูลฝอยที่สามารถเลือกวัสดุที่ยังมีประโยชน์ กลับมาใช้ได้อีก โดยการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้งซึ่งจะช่วยให้สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องทำลายลงได้ และถ้านำส่วนที่นำไปใช้ประโยชน์ได้แค่นี้ไปขายก็จะทำรายได้กลับคืนมา ผลกระทบของขยะมูลฝอยต่อสภาวะแวดล้อม ปริมาณของขยะมูลฝอยนั้นนับวันจะเพิ่มมากขึ้น ตามจำนวนของประชากร หากไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องและเหมาะสมด้วยแล้ว ปัญหาความสกปรกต่าง ๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอย ต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขยะมูลฝอยก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมากและยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างคร่าวเร็ว ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยยึดจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 181 ครัวเรือน และทำการกระจายกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนครัวเรือน (Probability Proportional to Size) ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลครัวเรือนละ 1 คน โดยเก็บ 1 ครัวเรือนวัน 5 ครัวเรือนจนได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนครัวเรือนที่กำหนดไว้ในส่วนของหมู่ที่ 6 บ้านป่าเต็งใต้ โดยต้องเป็นกะเหรี่ยง ทั้งที่ได้และยังไม่ได้สัญชาติไทย ในกรณีที่ไม่มีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายอยู่ในบ้านจะทำการเข้าไปเก็บข้อมูลในบ้านถัดไป
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) รวม 8 คน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ประธานเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกประธานเครือข่ายและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านป่าเต็งใต้ ตำบลป่าเต็ง อำเภอกงกระเจาน

จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย (1) ปัญหาสิทธิที่ดินทำกิน (2) การบุกรุกพื้นที่ป่า (3) น้ำแล้ง (4) การจัดการขยะ (5) ของเสียจากการประกอบอาชีพ ซึ่งชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) มีการจัดการในบางส่วน แต่ยังคงต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงสอดคล้องกับวิถีชีวิต รวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในพื้นที่ป่าเต็งใต้ ตำบลป่าเต็งอำเภอแก่งกระจาน อันเป็นต้นน้ำป่าแม่และอุทยานแห่งชาติ จึงมีความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเด็นการจัดการขยะ ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาประเด็นการให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการการจัดการขยะในพื้นที่ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง และขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างชนกลุ่มน้อยและหน่วยงานภาครัฐ จึงสนใจศึกษาประเด็นการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ในส่วนของการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลป่าเต็งอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นสำคัญ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 : ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า จากการสอบถามเกี่ยวกับการจัดการขยะของชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามในส่วนของความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) พบว่า ระดับความสำเร็จด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในพื้นที่หมู่ที่ 6 บ้านป่าเต็งใต้ ตำบลป่าเต็งใต้ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.2$)

สมมติฐานที่ 2 : ความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกัน พบว่า ความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 : ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยกับความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยในของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีไม่มีความสัมพันธ์กัน สรุปว่า ปัจจัยกระตุ้นด้านความรู้และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยกับความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยในของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการจัดการขยะมูลฝอยกับความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) หมู่ที่ 6 บ้านป่าเต็งใต้ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานที่ 4 : ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี สามารถพยากรณ์ความสำเร็จการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรีได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อพยากรณ์ความสำเร็จการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดเพชรบุรี ด้วยการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) หรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เป็นค่าของ b ที่เป็นความชันของกราฟเส้นตรง ที่เกิดจากสมการเชิงเส้นได้ 5 รูปแบบ โดยรูปแบบที่ 5 มีค่า R square สูงสุด เท่ากับ 0.440

สรุปรายละเอียดของรูปแบบ ดังนี้เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) หมู่ 6 บ้านป่าแดงใต้ ควรเพิ่มเติมเรื่องความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย สอนให้เข้าใจการจำแนกประเภทของขยะมูลฝอยในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทราบว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษวัสดุ ถุงพลาสติก มูลสัตว์ ฯลฯ เนื่องจากยังไม่ทราบว่าการจัดการขยะที่ดีที่สุด คือ การคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีตั้งแต่เริ่มต้น และควรทำความเข้าใจว่า การเผาขยะไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาที่ดี ควรส่งเสริมให้ชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) หมู่ 6 บ้านป่าแดงใต้ เข้าใจว่าคนทิ้งขยะในเขตบ้านเป็นคนไม่ดี ซึ่งชนกลุ่มน้อยควรตระหนักว่าการคัดแยกขยะเป็นหน้าที่ของชาวบ้าน

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อยในจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครัวเรือน ปัจจัยกระตุ้นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

1. จำแนกกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันไม่มีผลให้ความสำเร็จในการจัดการขยะด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ.05 อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเป็นเรื่องในชีวิตประจำวันของประชาชนทุกคนไม่ว่าจะมีเพศใดพฤติกรรมกำจัดการขยะจึงไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suradesh Somjaimay (2008) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เพศของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนผลต่อการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน และ Paphawarin Najumpa (2014) การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด” ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ ไม่แตกต่างกัน

2. จำแนกตามอายุที่ต่างกันไม่มีผลให้ต่อความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ.05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นเรื่องในชีวิตประจำวันของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) หมู่ที่ 6 บ้านป่าแดงใต้ ตำบลป่าแดงใต้ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากชนกลุ่มน้อยทุกเพศทุกวัยอาจได้รับการปลูกฝังเรื่องการรักษาความสะอาดมาตั้งแต่ด้วยเด็กไม่ว่าจะมีอายุเท่าใด พฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Nuttha Thongchuay (2014) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร ที่กล่าวว่าอายุที่ต่างกันไม่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรแตกต่างกัน

3. จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดที่ต่างกันไม่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน พบว่า ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษาของไทย ร้อยละ 37 รองลงมา มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 32.6 รองลงมา ระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 20.5 และกลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษาในระดับอนุปริญญา หรือ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 17.7 ตามลำดับ

4. จำแนกตามอาชีพที่ต่างกันไม่มีผลให้ความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ.05 พบว่า ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ประกอบที่อาชีพรับจ้างและค้าขาย ร้อยละ 46.4 อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจมีอาชีพไม่หลากหลาย จึงมีความคิดเห็นต่อความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Teerawan Bunthosang et al (2017) ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะของหมู่บ้านนางแลใน ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการกำจัดขยะและความรับผิดชอบในการกำจัดขยะกับตัวแปร พบว่า มีความสัมพันธ์กับอาชีพชาวบ้านมีพฤติกรรมการคัดแยกขยะเปียกขยะแห้ง การคัดแยกขยะ ประเภทหลอดนื้ออนและแบตเตอรี่และการคัดแยกขยะประเภทวัสดุพลาสติกมากกว่าชาวบ้านที่เป็นชาติพันธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สุดท้าย พฤติกรรมด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการขยะของชาวบ้านพบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการคิดวิธีกำจัดขยะในชุมชนของชาวบ้านที่เป็นชาติพันธุ์จะมีมากกว่า ชาวบ้านในพื้นที่ราบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องจากอาชีพของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ไม่มีความหลากหลายและไม่ได้มีการเปรียบเทียบอาชีพเดียวกันในชาติพันธุ์ที่ต่างกัน

5. จำแนกตามรายได้ในครัวเรือนที่ต่างกันไม่มีผลให้ความสำเร็จในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่มีรายได้ไม่มากและต้องทำมาหากิน จึงไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างเต็มที่ และไม่ทราบว่า การจัดการขยะมูลฝอยมีความสำคัญอย่างไรต่อการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิจัยพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านอื่น ๆ ในพื้นที่ตำบลป่าเต็งใต้ และนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ภาพรวมการกำหนดรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในระดับตำบลที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรสำรวจความคิดเห็นของชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) เชิงปริมาณ ประเด็นลักษณะส่วนบุคคล ควรกระจายกลุ่มอาชีพให้มีสัดส่วนไม่ต่างกันมากนัก เนื่องจากจะส่งผลต่อการนำผลการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่กลุ่มเป้าหมายเป็นระดับผู้บริหารและผู้นำท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

3. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยโดยโซการประชุมกลุ่มย่อย ประชาคม เน้นการเปิดโอกาสให้ชนกลุ่มน้อย (กะเหรี่ยง) มีส่วนร่วม และมีบทบาท รวมถึงสามารถแสดงออกอย่างมีอิสระ เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยมาปรับปรุงการดำเนินงานหรือแผนงาน/ โครงการ และกิจกรรมที่เหมาะสมต่อไป

References

Department of Environmental Quality Promotion (1999). *Solid waste management*.

Bangkok: Department of Environmental Quality Promotion, Ministry Natural resources and the environment.

Department of Environmental Quality Promotion. (1992). *The Promotion and*

Conservation of National Environmental Quality Act 1992 and related laws.

Bangkok: Department of Environmental Quality Promotion, Ministry of Science, Technology and Environment.

Government gazette. (1992). *The Promotion and Conservation of National*

Environmental Quality Act, 1992. Bangkok: Royal Gazette.

kanlaya Homket. (2005). *Karen ethnic identity in the changing livelihood : a case study*

of Ban Hauy Saad Yai community, Moo 6 Tambon Pa-Deng, Keangkrachan

District, Phetchaburi Province. Master of Arts Thesis (Cultural Studies): Walailak University.

- Kovit Puang-ngam. (2010). *Self-management of communities and localities*. Bangkok: Bophit Printing.
- Mathurada Srirat. (2019). *Participatory management*. [Online]
<http://gotoknow.org/blog/mathu/33443>, [25 May 2019]
- Nattawadee Sukchuay (2015). *WASTE MANAGEMENT BEHAVIOR OF PEOPLE IN THE RESIDENTIAL AREA OF BANDAN MUNICIPALITY IN BANDAN SUBDISTRICT MUNICIPALITY, ARUNYAPHATHEP DISTRICT, SAKAEO PROVINCE*. Master of Political Science (Politics and Governance): Burapha University.
- Nicha Buranasingha. (2015). *Waste management: the case of Songkhla and Bangkok*. Academic Office: Office of the House of Representatives.
- Nuttha Thongchuay. (2014). *People Participation in Solid Waste Management Services in Tambon Lankrabue Minicipal District, Kamphaeng Phet Province*. Nakhon Pathom: Mahidol University.
- Office of Environmental Policy and Planning. 1992. *National Environmental Quality Enhancement and Conservation Act 1992*. Bangkok: Environmental Policy and Planning Office, Ministry of Science, Technology and Environment.
- Paphawarin Najumpa. (2014). *PUBLIC PARTICIPATION IN SOLID WASTE MANAGEMENT IN KHLONG YAI SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, AMPHOE KHLONG YAI, TRAT PROVINCE*. Master of Public Administration (Public and Private Management) Thesis: Burapha University.
- Suradesh Somjaimay. (2008). *Factors Affecting People Participation Level in Environmental Management : A Case Study of Tambon Ko Samui Municipality, Chagwat Surat Thani*. Master of Science Thesis (Resource Management): Kasetsart University.
- Teerawan Bunthosang et al (2017). Knowledge, Attitudes and Behaviors about Waste Management in Nanglae-Nai, Nanglae Sub District, Muang District, Chiang Rai Province. *Kasalongkham Research Journal*, 11 (3): 369-378.